

Portræt af Hans Hertel

– set med forlæggerens øjne

*af litterær direktør, mag.art.
Johannes Riis, Gyldendal*

Hvordan skal man som forlægger forholde sig til en mand som Hans Hertel? Hvordan får man som forlægger et afklaret forhold til en mand som Hans Hertel?

Den ene dag har man lyst til at falde ham om halsen og erklære ham sin uforbeholdne kærlighed, den næste dag synes man, at man har alverdens gode grunde til at ønske ham hen, hvor peberet gror.

Det er skizofrent.

Lad mig uddybe denne skizofreni. Af indlysende grunde, som vil fremgå, og af hensyn til den gode stemning på en dag som denne vil jeg lægge hovedvægten på det første, altså det med kærligheden, og så lige kort og afslutningsvis komme ind på det sidste, altså det med peberet.

Altså først kærligheden.

Hans Hertel har sin faste gang på danske forlag. Det betyder ikke, at han kommer og slår sig ned og giver sig god tid til at sidde og *small talk* og drikke kaffe eller slubre mineralvand og spise småkager og fyldte chokolader, nej, det betyder, at han med raske fjed kommer stormende ind på éns kontor. Han lægger gerne ud med at fortælle en interessant nyhed fra

bogbranchen, som han har været en af de første til at opsnuse; og derefter, enten siddende på kanten af en stol eller – som regel – stående på tæerne, med trenchcoaten over armen og med cykelhjelm i den ene hånd, rækker han én en bog med den anden og anbefaler med en kort, præcis og hæsbæsende præsentation at genoptrykke eller få oversat netop denne bog, som regel en klassiker, som han lige har læst eller genlæst.

Nu læser Hans Hertel mange bøger, også mange gamle bøger, han hader at se klassikerne forsvinde og få mindre og mindre betydning, det gælder såvel på bibliotekerne som i offentligheden i øvrigt, det skriver han tit om i avisen, og gang på gang kan man opleve ham indfinde sig på forlaget i sin egenskab af repræsentant for den af ham indstiftede og ledede enmandshær til virke for genopstandelse af glemte klassikere, altså ufortjent glemte klassikere, mener Hans Hertel. Det der med ufortjent er vi ikke altid enige om, men en gang imellem, ikke så sjældent faktisk – det må man lade ham – har han ret, og på Gyldendal har vi god grund til at være ham taknemlig

Foto: Morten Holtum.

for de mange gode tips, han i tidens løb har givet os om et forsømt forfatterskab eller et udsolgt mesterværk. Vi har helt sikkert ikke benyttet os af hans gode råd i tilstrækkeligt mål; men det er så kommet vore konkurrenter til gavn og glæde, for Hans Hertel er ikke den, der giver op så let, der skal mere end en enkelt afvisning til at slå ham af banen. Han vender gerne tilbage nogle gange og gentager sit ærinde, og hvis han stadigvæk ikke har held i bøs-sen hos os, fortsætter han sin før omtalte gang på danske forlag i håb om bedre held der. Hans Hertel har sat mange og markante spor i de danske forlags udgivel-sesprogrammer, og det har niveaueet på det danske bogmarked kun haft godt af.

Udgivelsesprogrammerne sætter han også sit eget helt personlige præg på. Han har udgivet en lang række bøger på Gyl-dendal, Verdenslitteraturhistorien i syv bind, *Se på litteraturen, Mr. Henderson i forbifarten*, den store bog om Bo Boje-sen, *Litteraturens vaneforbrydere*, for at nævne nogle stykker, og her på det seneste har man i fire på hinanden følgende år kunnet finde Hans Hertel repræsenteret i Gyldendals efterårskatalog. Det er der for så vidt ikke noget enestående i, det er set før; uden at vi behøver at nævne navne, er der forfattere, der har sat helt andre mål for udgivelser per år, nej, det, der gør Hertel-eksemplet til noget særligt, noget bemærkelsesværdigt, er, at det er det samme værk, der er tale om, nemlig det store værk om Poul Henningsen, PH blandt venner.

Det værk trak det jo lidt ud med; men det er Hans Hertels hoved-værk, og det var i den grad værd at vente på, et værk, der til begejstring for nogle og mishag for andre både uddyber

og nuancerer billedet af Poul Henningsen, og det er et værk, som vi på Gyldendal er umådelig glade og stolte over at have udgivet. Det viser Hans Hertel som den eminente formidler, han er. En sådan eminent formidler bliver man bl.a. ved at være grundig og nysgerrig og ikke indstille sine arkivstudier i utide. Hans Hertel er en veritabel arkivrotte, der elsker at gå på opdagelse i kapslerne og er indstillet på at lade det tage den tid, det tager. Han har også et lyst og optimistisk sind og kommer derfor let til at undervurdere såvel den tid, han skal bruge til at komme til bunds i kapslerne, som den, der skal til for at sikre omhu og akribi af den standard, Hans Hertel kræver.

Og nu er vi ved at være fremme ved peberet. Hans Hertel elsker litteraturen af et godt hjerte, og han synes, at den fortjener at blive præsen-teret i så attraktiv form som overhovedet muligt. Det præger hans egne bøger, hvor der bliver gjort alverdens umage med udstyr, tilrettelægning, korrekturlæsning, illustrationer, papir, indbinding, osv. osv., alt det, der er med til at sikre den gode læseoplevelse. Det kræver han af sine egne bøger, og det kræver han af de bøger, han anmelder. Hans Hertel er en aldeles fremragende anmelder; han går til de vidt, vidt forskellige bøger, han skal skrive om, med opladt sind, han skriver engageret og velopløst, han kan lade sig begejstre, og han tør give udtryk for sin begejstring, han kan få folk til at læse, en fantastisk egenskab, som man i hvert fald i mit erhverv godt kunne ønske sig var mere udbredt. Men han hader fejl i bøger, han hader trykfejl og fejlanbragte billedtek-ster, ombrydningsfejl, inkonsekvens, hore-unger, ord- og sætningsudfald, forkerte

indrykninger, dårlige oversættelser, forkert vendte accenter, manglende registre, fejlbehæftede bibliografier, inkonsekvent noteapparat, dårligt tryk, forkerte årstal, fejl i navne, fejl af alle slags, alt det, som vi alle sammen kan blive enige om ikke hører hjemme nogen steder, men som i den ufuldkomne verden, som også forlagene befinder sig i, indtræffer hyppigere, end vi bryder os om.

Og når Hans Hertel i en anmeldelse tager fat på at påvise trykfejl, fejlanbragte billedtekster, ombrydningsfejl, horeunger, forkerte indrykninger, inkonsekvens, ord- og sætningsudfald og alt det andet mareridtsagtige, ja, så er det, vi på forlagene ønsker ham hen, hvor peberet gror, for han lægger jo ikke skjul på, at de fejl ikke er opstået af sig selv, han lægger ikke fingrene imellem, han drejer kniven rundt og gnider salt i såret, når han nidkært og pinagtigt påviser, at forlagene har sjusket og ikke været omhyggelige nok, ikke gjort deres arbejde ordentligt. Og vi krymper os, vi kan ikke andet, for selvom vi kan komme med gode forklaringer og undskyldende omstændigheder, ved vi jo godt, at de ikke tæller i slutresultatet, vi synes jo heller ikke selv, at det i orden, og det gør i virkeligheden det hele meget værre.

Men skizofrent er det, for vi vil jo ikke undvære ham som anmelder, ikke for alt det, og vi ved godt, at vi selv er ude om det, vi krymper os, vi skammer os, og vi vil gøre hvad som helst for at undgå at skulle løbe spidsrod gennem en af Hans Hertels

anmeldelser. Hans Hertel gør, hvad han kan for at holde os på dydens smalle sti. Han får os til at stramme os op og strenge os an.

Kære Hans, du er en litteraturens vaneforbryder, en litteraturens altmuligmand, en litteraturens førsteelsker og førsteskoser. Forlagene, dagbladene, læserne, bibliotekerne, hele den litterære offentlighed er dig stor tak skyldig, og jeg vil gerne på både Gyldendals og egne vegne sige dig tak for råd og dåd, for både ros og knubbede ord gennem de mange år og ønske dig hjertelig til lykke med H.O. Lange-Prisen. Jeg kan ikke forestille mig den anbragt et bedre sted. Til lykke.

*Overbibliotekar H.O. Lange (1864-1943)
transformeret op i nutiden af Claus Seidel.*